

Aleg. 11.

SPRAWOZDANIE

**Wydziału krajowego w przedmiocie odebrania w zarząd Reprezentacji krajowej
Archiwów akt grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie.**

WYSOKI SEJMIE!

Wywiązując się z polecenia przez Wysoki Sejm uchwałą z dnia 12. Stycznia 1874 udzielonego, Wydział krajowy w sprawozdaniu z dnia 30. Czerwca 1874 l. 12310 przedstawił Wysokiemu Sejmowi na sesji jesiennej r. 1874 wniosek w przedmiocie utrzymania i odpowiedniego zachowania aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie i we Lwowie. Gdy zaś w dyskusji nad tym wnioskiem podniosły się głosy przeciw projektowanemu Etatowi urzędników archiwalnych, jako zbyt kosztownemu, Wysoki Sejm odesłał cały wniosek ponownie do komisji prawnej. Elaborat jednak komisji tej dla braku czasu nie mógł już przyjść na porządek dzienny obrad sejmowych a tak sprawa urządzenia Archiwów chwilowo zawieszoną została.

Dopiero na sesji wiosennej 1876 podjął ją Wysoki Sejm na nowo, poruczając Wydziałowi krajowemu, ażeby w porozumieniu z Akademią Umiejętności w Krakowie przedstawił projekt urządzenia Archiwów, któreby odpowiadało celom ich praktycznym i naukowym. Otóż wypełniając to polecenie, Wydział krajowy porozumiewszy się z Akademią Umiejętności w Krakowie, przedstawia Wysokiemu Sejmowi pod A./ projekt do ustawy zarządzającej krajowe Archiwa aktów ziemskich i grodzkich we Lwowie i w Krakowie.

W głównych swoich zarysach opiera się ten projekt na poprzednim z r. 1874, trzymając się przede wszystkim tych granic i warunków, pod którymi Wysokie c. k. Władze zgodziły się na oddanie Archiwów aktów grodzkich i ziemskich Reprezentacji krajowej. (Zob. str. 10 sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 30. Czerwca 1874 l. 12310).

Od dawniejszego atoli projektu zbacza projekt obecny w trzech punktach a mianowicie:

I. Opierając się na ostatniej uchwale Wys. Sejmu, nowy projekt obmyśla takie urządzenie Archiwów, któreby czyniło zadość zarówno ich celom praktycznym, jakoteż naukowym.

Cel praktyczny Archiwów polega na dostarczaniu stronom wierzytelnych odpisów i wyciągów dokumentów, stanowiących dowód rozlicznych praw, jakie z dawnych czasów im służą.

Wielkiej w tej mierze przezorności naszych przodków i rozwojowi prawa polskiego zawdzięczamy instytucję aktów grodzkich i ziemskich, która prowadzona wzorowo przechowała nam cały materiał prawny ubiegłych stuleci, na którym się obecne nasze opierają stosunki i do którego uciekamy się z zaufaniem zarówno we wszystkich wątpliwościach prawnych i sporach odnoszących się do dawniejszych stosunków, jakoteż ilekroć nam przychodzi bronić się i wykazywać stanowisko nasze i prawa familijne, społeczne i polityczne.

Cel praktyczny wiąże się tu jak najściślej z naukowym. Rzecz, z którą mamy w danej chwili skutecznie wystąpić, należy pierwiej odszukać, wiedzieć, że istnieje, naukowo opracować i w prawdziwym przedstawić światło. Inaczej chwila potrzeby znajduje nas nieprzygotowanych a w ówczas trudno dopiero i niepodobna dla jednego szczegółu przetrząsać tysiące foliantów nieuporządkowanych a częstokroć wystawionych na bezpowrotne zniszczenie.

Dla tego też Archiwum, które w najskromniejszych granicach ma zadosyć uczynić swemu przeznaczeniu, musi koniecznie: 1) zapewnić aktom dobre i bezpieczne zachowanie (art. X.); 2) przedstawiać akta systematycznie ułożone (art. V.); 3) otworzyć przystęp do aktów i ułatwiać korzystanie z nich pod dostatecznym nadzorem (art. IV.); 4) posiadać wypracowane umiejętnie indeksa, za pomocą których żądany akt da się w każdej chwili odszukać. Opracowanie takich indeksów nietylko niezaciąży w budżecie Archiwów, jak to w dalszym ciągu Wys. Sejm poznać raczy, ale owszem będzie jedyną możebną kontrolą pracy urzędników archiwalnych, rękojmią ich użyteczności i dokładności.

II. Projekt niniejszy liczy się z faktem niepodpadającym żadnej wątpliwości, że prace archiwalne, chociażby w kierunku najwyłącznie praktycznym przedsięwzięte, muszą się opierać na umiejętnej znajomości przedmiotu ze strony tych, którym poruczone zostaną. Smutne doświadczenie stwierdziło, że wyrzucono już marnie tysiące na indeksa, które prowadzone przez ludzi na rzeczy się nie znających, chybiły zupełnie celu i nie tylko są niepraktyczne i bezużyteczne, ale nadto przepełnione błędami niedają najmniejszej rekojmi wiarygodności. Dla tego też projekt niniejszy w art. III. Etablu przywiązuje wielkie wymagania do posady Dyrektora, jako urzędnika, na którego spada cała odpowiedzialność za kierownictwo pracami archiwalnymi, zaś na aplikantów pozwala przyjmować tylko uczniów Uniwersytetu, poświęcających się historii lub prawu, bo zwykli dyurniści dla braku znajomości rzeczy stanowiliby w Archiwum jedynie szkodliwą zawadę a na posadę aplikanta o 300 złr. w. a. adjutum oprócz uczniów uniwersyteckich, innych osób posiadających odpowiednie kwalifikacje niepodobna by było pozyskać.

Gdy zaś czynności archiwalne są po części administracyjnej, po części naukowej natury, dla tego też nadzór i kontrola nad Archiwum koniecznie podwójnemi być muszą. Zarząd Archiwów i nadzór urzędników służyć ma Wydziałowi krajowemu jako organowi Reprezentacyi krajowej, zaś w kontroli nad stroną naukową prac archiwalnych Wydział krajowy korzystać ma z pomocy, z jaką mu Akademia Umiejętności, jako najwyższa instytucja naukowa w kraju, chętnie pospieszyć gotowa (art. III.). Współdziałanie Akademii polegać więc ma:

a) Na zaprojektowaniu planu prac archiwalnych około ułożenia ksiąg i indeksów.

b) Na ocenianiu kwalifikacyi kandydatów na posady urzędników archiwalnych i przedstawianiu ich Wydziałowi krajowemu do mianowania (art. VII.).

c) Na współdziałaniu w wypracowaniu instrukcyi dla urzędników archiwalnych (art. VIII.)

III. Projekt niniejszy liczy się przedewszystkiem ze względem na oszczędność i dla tego:

1. Zamiast proponowanych w dawniejszym projekcie posad Dyrektora i Archiwariusza z płacami 2000 złr., i 1300 złr., dodatkami aktywnymi, pięcioletnimi i emeryturą, proponuje w art. I. Etablu płacę dwóch Dyrektorów z wynagrodzeniem rocznem 1200 złr. w. a. i 1000 złr. w. a. bez dodatków i emerytury. Pod takimi warunkami możebną bowiem jest rzeczą pozyskać na Dyrektorów Archiwów ludzi zajmujących inne posady n. p. profesorów uniwersyteckich, którzy obok innych zajęć znajdują dość czasu i woli na kierownictwo pracami archiwalnymi a dadzą rękojmię, że je skutecznie i ze znajomością rzeczy prowadzić zdołają. Tworząc zaś samoistne posady Dyrektorów, należałoby je stonkowo wysoko wyposażać, chcąc na nie znaleźć odpowiednich, umiejętnie ukwalifikowanych kandydatów.

2) Znosi zupełnie dwie posady skryptorów o płacy 1000 zł., posadę asystenta o płacy 700 i woźnych o płacy 500 złr. z dodatkami. Posady te muszą być stałemi, bo głównym obowiązkiem adjunktów będzie dozorowanie osób korzystających z Archiwów a więc pilnowanie ścisłe godzin urzędowych. Płaca ich natomiast może być niższą, bo wymogi ich wykształcenia nie są zbyt wielkie z uwagi, że Dyrektor z pomocą aplikantów zdoła prace wymagające umiejętnego kierownictwa i znajomości rzeczy prowadzić.

Budżet więc roczny na Archiwa podług obecnego projektu wynosić będzie:

1) Czynsz za najem lokalu dla Archiwum we Lwowie	600 złr.
2) Ryczałt na opał i potrzeby kancelaryjne obu Archiwów	500 „
3) Płace dwóch dyrektorów	2.200 „
4) Płace dwóch adjunktów	2.000 „
5) Sześć adjutów po 300 złr. dla aplikantów	1.800 „
6) Utrzymanie stróżów	600 „
Razem	7.700 złr.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy załączony pod A./· wniosek wraz z dołączonym projektem Etatu osób płac i dołączonemi rotami przysięgi i przyrzeczenia, uchwalić.

We Lwowie dnia 30. Stycznia 1877. r.

Oktaw Pietruski
Zastępca Marszałka krajowego i
Sprawozdawca.

1. The first part of the document is a letter from the Secretary of the State to the Governor, dated 18th March 1874. It contains a report on the progress of the work done during the year, and a list of the names of the persons who have been appointed to various offices.

2. The second part of the document is a list of the names of the persons who have been appointed to various offices, and the names of the persons who have been re-elected to the same offices. The list is arranged in alphabetical order of the names of the persons.

3. The third part of the document is a list of the names of the persons who have been appointed to various offices, and the names of the persons who have been re-elected to the same offices. The list is arranged in alphabetical order of the names of the persons.

4. The fourth part of the document is a list of the names of the persons who have been appointed to various offices, and the names of the persons who have been re-elected to the same offices. The list is arranged in alphabetical order of the names of the persons.

5. The fifth part of the document is a list of the names of the persons who have been appointed to various offices, and the names of the persons who have been re-elected to the same offices. The list is arranged in alphabetical order of the names of the persons.

6. The sixth part of the document is a list of the names of the persons who have been appointed to various offices, and the names of the persons who have been re-elected to the same offices. The list is arranged in alphabetical order of the names of the persons.

7. The seventh part of the document is a list of the names of the persons who have been appointed to various offices, and the names of the persons who have been re-elected to the same offices. The list is arranged in alphabetical order of the names of the persons.

WNIOSEK.

Art. I.

Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby Archiwa aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie znajdujące się, odebrał jako zakłady krajowe od c. k. Rządu w zarząd Reprezentacyi krajowej a względnie Wydziału krajowego, a to pod warunkami między c. k. Rządem a Wydziałem krajowym już ułożonemi.

Art. II.

Archiwa te pozostaną w dotychczasowym swym składzie i miejscu i nosić będą nazwy: „Krajowe Archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie“ i „Krajowe Archiwum aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie“.

Art. III.

Zarząd Archiwów tych należy do zakresu działania Wydziału krajowego z zachowaniem wszakże dla c. k. Akademii Umiejętności w Krakowie wpływu niniejszą uchwałą określonego.

Art. IV.

Archiwa otwarte będą pod dozorem urzędników archiwalnych do przeglądania aktów i robienia z nich wyciągów w celach praktycznych i naukowych.

Wydział krajowy ustanowi należności od stron za przeglądanie aktów i sporządzanie przez organa archiwalne odpisów w celach praktycznych.

C. k. Władzom służyć będzie prawo wglądania do aktów i robienia wyciągów bezpłatnie.

Również bezpłatnie i tylko za zwrotem kosztów ekspedycyi wydawane będą autentyczne odpisy, których zażąda Ces. Rząd rosyjski, czy to bezpośrednio czy też za pośrednictwem c. k. Konsulatu jeneralnego w Warszawie.

Osoby wreszcie pragnące z Archiwów w celach naukowych korzystać, będą to mogły czynić bez opłaty jakichkolwiek należności za wykazaniem się legitymacją od c. k. Akademii Umiejętności w Krakowie i w miarę sił urzędowych, jakie Archiwa posiadają.

Tylko organa archiwalne sporządzać mogą wypisy z aktów archiwalnych.

Należności od stron wpływają do funduszu krajowego. Urzędnicy i słudzy nie mają w nich żadnego udziału, ani też nie mają prawa do jakiegokolwiek opłaty od stron.

Art. V.

Oba Archiwa prowadzić będą pracę około :

- 1) systematycznego ułożenia ksiąg archiwalnych ;
- 2) sporządzenia do nich odpowiednich indeksów, podług planu, który c. k. Akademia Umiejętności w Krakowie poda a Wydział krajowy zatwierdzi.

Art. VI.

Uchwala się dla Archiwów krajowych załączony pod A./• etat osób i płac urzędników i sług, który to etat wchodzi w życie z dniem odebrania Archiwów w zarząd Wydziału krajowego.

Art. VII.

Wydział krajowy mianować będzie urzędników archiwalnych na przedstawienie c. k. Akademii Umiejętności w Krakowie, nie będąc do tego przedstawienia związanym.

Art. VIII.

Wydział krajowy porozumiewszy się z Akademią Umiejętności w Krakowie, ustanowi odpowiednie instrukcje dla urzędników i sług archiwalnych.

Art. IX.

Uchwala się załączone pod B. i C. rotę przysięgi dla urzędników archiwalnych a dla aplikantów załączoną pod D./• rotę przyrzeczenia w miejsce przysięgi.

B./• C./•

D./•

Art. X.

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby bezzwłocznie po odebraniu w swój zarząd Archiwów, uskutecznił konieczne naprawy w Archiwach z sumy 2663 złr. 85 ct. przez c. k. Rząd wypłacić się mającej.

Art. XI.

Upoważnia się Wydział krajowy do podniesienia OO. Bernardynom we Lwowie czynszu najmu za lokalności obecnie przez Archiwum Lwowskie zajęte do sumy 600 złr. rocznie, wszakże z zatrzymaniem reszty dotychczasowych warunków i z tym dodatkiem, że w razie potrzeby konwent OO. Bernardynów obowiązany będzie dodać do teraźniejszych ubikacyj dwa pokoje za czynsz w stosunku do czynszu reszty ubikacyj wymierzyć się mający.

Art. XII.

Na potrzeby kancelaryjne i opał otrzymają Dyrektorowie Archiwów ryczałt, z którego Wydziałowi krajowemu z końcem każdego roku złożyć rachunek będą obowiązani.

ETA T

osób i płac krajowych Archiwów aktów grodzkich i ziemskich.

Art. I.

Grono urzędników i sług Archiwów krajowych aktów grodzkich i ziemskich składa się:

1) Z dwóch dyrektorów Archiwów, jednego we Lwowie, drugiego w Krakowie, którzy pobierać będą remuneraçyę, pierwszy o rocznych 1.200 złr. w. a., drugi o rocznych 1.000 złr. w. a. bez prawa do emerytury i bez wszelkich dodatków.

2) Z dwóch adjunktów, jednego we Lwowie, drugiego w Krakowie, o rocznej płacy, pierwszy w kwocie 1.100 złr. w. a., drugi w kwocie 900 złr. w. a. z dodatkiem aktywalnym po 100 złr. w. a. i z prawem do pięciolecia po 80 złr. w. a.

3) Z sześciu aplikantów o rocznem adjutum po 300 złr. w. a., z których czterech przydzielonych będzie do Archiwum we Lwowie a dwóch do Archiwum w Krakowie.

4) Ze stróżów, których liczbę i wynagrodzenie Wydział krajowy wyznaczy.

Art. II.

Adjunkci są urzędnikami krajowymi i do nich mają zastosowanie wszystkie postanowienia ustawy służby krajowej i uchwały Sejmu krajowego z dnia 3. Stycznia 1874 o uregulowaniu etatu i płac urzędników i sług Wydziału krajowego.

Art. III.

Przy obsadzeniu posad dyrektorów i adjunktów wolno będzie Wydziałowi krajowemu nie zważać na wiek paragrafem 3cim ustawy służby krajowej wymagany.

Art. IV.

Dyrektorem może zostać tylko historyk lub prawnik, który pracami swemi naukowemi w dziedzinie historii polskiej lub prawa polskiego złożył dowody, że czynnościami archiwalnemi zdoła kierować z umiejętną metodą i rozumieniem przedmiotu.

Osoby ubiegające się o posadę adjunkta, złożyć winny świadectwo dojrzałości z ukończonego z dobrym skutkiem gimnazjum wyższego.

Na aplikantów przyjmowani będą tylko uczniowie Uniwersytetów Lwowskiego i Krakowskiego, oddający się studjom historycznym lub historyczno-prawniczym.

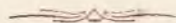
Art. V.

Dyrektor jest bezpośrednim kierownikiem Archiwum w szczególności, zaś spoczywa w jego ręku prowadzenie indeksów i układanie ksiąg archiwalnych.

Dyrektorowie i aplikanci nie są urzędnikami krajowymi i mogą być każdej chwili z posady usunięci.

Wszakże winni są zastosować się w swem urzędowaniu do instrukcyi i poleceń Wydziału krajowego.

Adjunktowie obowiązani są do pracy w Archiwum przez godzin 5, aplikanci przez godzin trzy.

Rota przysięgi

dla urzędników Archiwów krajowych.

„Przysięgniesz Panu Bogu Wszchemogącemu, że Najjaśniejszemu Monarsze, Najmiłościwшему Panu „naszemu Franciszkowi Józefowi I., Cesarzowi austryackiemu, królowi Węgier i Czech, Galicyi i Lodomeryi „i t. d. i wszystkim od Niego pochodzącym w Rządzie Następcom wiernym i posłusznym będziesz, że gdy przez „nadanie Ci (dla dyrektorów) posady Dyrektora Archiwum akt grodzkich i ziemskich (we Lwowie—w Krakowie) do „grona urzędników tegoż Archiwum przyjętym zostałeś, (dla adjunktów) stałej (prowizorycznej) posady adjunkta „Archiwum aktów grodzkich i ziemskich (we Lwowie — w Krakowie) do grona urzędników krajowych przyjętym „zostałeś“;

(dla wszystkich) „wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii, a w szczególności naszego kraju koronnego, ściśle się „zachowywać, przełożonym swoim przynależne uszanowanie okazywać“;

(dla dyrektorów) „powierzone sobie bezpośrednio kierownictwo Archiwum (Lwowskiego—Krakowskiego) sumiennie „sprawować, przydzielone sobie wedle Instrukcyi służbowej lub szczególnych poleceń Wydziału krajowego prace „i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać, nad ściśłem pełnieniem obowiązków służbowych przez podwładnych „czuwać“;

(dla adjunktów) „przydzielone przez nich prace i zatrudnienia pilnie i gorliwie wykonywać“;

(dla wszystkich) „akta zawsze w należytem porządku utrzymywać będziesz, że do żadnego kroku, obowiązkom „Twoim przeciwnego, ani darowizną, obietnicą, łaską lub niełaską, ani też przyjaźnią lub nieprzyjaźnią uwieś „się nie dasz, lecz owszem wszelką szkodę i niebezpieczeństwo odwracać, największą korzyść i dobro powie- „rzonego sobie urzędu pomnażać, mianowicie akta archiwalne od wszelkiego uszkodzenia, lub zaprzepaszczenia „z całą gorliwością i sumiennością ochraniać, tajemnice urzędu zachowywać i w ogólności tak się zachowywać „będziesz, jak na człowieka honoru i wiernego sługę kraju przystoi“.

„Na ostatek przysięgniesz, że z żadnem tajnem Towarzystwem lub bractwem ani w kraju ani za gra- „nicą w związkach nie zostajesz, ani też w podobne związki pod żadnym pozorem nie wejdiesz“.

„Tak, jak mi tu przeczytano, wszystko dobrze i dokładnie zrozumiałem i według tego powinienem „i chcę wiernie, poczciwie i pilnie zachowywać się“.

„Tak mi Boże dopomóż!“

Rota przyrzeczenia

w miejsce przysięgi dla aplikantów Archiwów krajowych.

„Zaręczam honorem i uczciwością, że w czasie praktyki urzędowej w Archiwum aktów grodzkich i ziemskich (we Lwowie — w Krakowie), wedle konstytucyjnych ustaw Monarchii, a w szczególności naszego kraju koronnego, ściśle się zachowywać, przełożonym moim winne uszanowanie okazywać, polecane mi zatrudnienia „dokładnie, pilnie, gorliwie i bezinteresownie załatwiać, postanowienia Wydziału krajowego i polecenia przełożonych moich ohocho wypełniać, tajemnice urzędu wiernie zachowywać, papiery i akta w porządku utrzymywać i od wszelkiego niebezpieczeństwa i szkody ochraniać będę, że żadnych podarunków i korzyści z powodu zatrudnień moich urzędowych, czy to bezpośrednio czy pośrednio od nikogo i pod żadnym pozorem nie przyjmę, lecz w ogólności tak się zachowam, jak to przystoi na człowieka, który się kształci na urzędnika krajowego.“

